

การประยุกต์หลักคุณธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
Application of Vuddhi-dhamma to Promote Participant Political Culture
among Citizens in Muang Mor Subdistrict, Mueang Phrae District,
Phrae Province

ภัทรกันย์ บ่อคำ¹, พระครูโสภณกิตติบัณฑิต², สมจิต ขอนวงศ์³

Patarakan Bokham¹, Phrakru Sophonkittibundit², Somjit Konwong³

วิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹,

วิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²,

วิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย³

Phrae Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹,

Phrae Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University²,

Phrae Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University³

*Corresponding Author Email: ouipat2519@gmail.com

(Received: Jan 30, 2026; Revised: Mar 10, 2026; Accepted: Mar 17, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนใน ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2) เปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนใน ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอการประยุกต์หลักคุณธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนใน ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน่ โดยใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิธีการเก็บข้อมูลนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูลสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ

อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. การประยุกต์หลักกวัตรธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า (1) ด้านสปิริตสังเสวะ (คบหาสัตบุรุษ) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีคุณภาพ ความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่คือรากฐานสำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถ (2) ด้านสัทธัมมัสวนะ (ฟังสัทธรรม เอาใจใส่เล่าเรียนหาความรู้จริง) การมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ โดยประชาชนจะรับทราบข้อกฎหมายผ่านช่องทางหลักคือ หอกระจายข่าว และการประชุมหมู่บ้าน (3) ด้านโยนิโสมนสิการ (ทำในใจโดยแยบคาย) การสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมพิจารณาข้อบัญญัติหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ของท้องถิ่นอย่างรอบด้าน โดยใช้เกณฑ์หลักในการพิจารณาคือ ความเป็นไปได้ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (4) ด้านธัมมานุสุมมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ เสนอข้อคิดเห็นในการออกข้อบัญญัติหรือระเบียบกฎเกณฑ์ของท้องถิ่น โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและการรักษาความสะอาด

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักกวัตรธรรม; การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง; การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

This mixed-methods study aims to 1) examine the level of participant political culture among citizens, 2) compare citizens' participant political culture according to their personal factors, and 3) propose the application of *Vuddhi-dhamma* to promote participatory political culture among citizens in Mueang Mor subdistrict, Mueang Phrae district, Phrae province. In quantitative research phase, the data were collected from 376 participants, selected by using Taro Yamane's formula with a 0.05 level of precision. In qualitative phase, the data were gathered through in-depth interviews with 10 key informants. The finalized questionnaire were used to collect data from citizens. The data were then analyzed using a statistical program for social sciences. The appropriate statistical techniques were employed to address the research objectives.

The results were as follows:

1. The overall level of participatory political culture among citizens was at a high level.
2. The comparison of citizens' participatory political culture, classified by their personal

factors, indicated that citizens with different ages, educational levels, occupations, and monthly incomes had significantly different opinions toward the promotion of participatory political culture at a significant level of 0.05; therefore, the research hypothesis was accepted. However, no significant difference was found by gender; thus, the hypothesis related to gender was rejected.

3. The application of *Vuḍḍhi-dhamma* to promote participatory political culture among citizens was as follows. (1) In terms of *Sappurisasamseva* (association with good persons), promoting high-quality political participation among citizens requires knowledge of civic rights and duties as a fundamental foundation, which enables citizens to participate effectively in political processes. (2) In terms of *Saddhammassavana* (hearing the good teaching), citizens' participation is conducted appropriately and credibly, with legal information mainly communicated through community loudspeaker broadcasts and village meetings. (3) In terms of *Yonisomanasikāra* (analytical reflection), the emphasis is placed on encouraging citizens to participate in meetings to deliberate on local ordinances and regulations in a comprehensive manner. The main criteria for consideration include feasibility and potential environmental impacts. (4) In terms of *Dhammānudhammapatipatti* (practice in accord with the Dhamma), promoting citizens' participation in proposing opinions and recommendations regarding the formulation of local ordinances and regulations is vital, particularly on issues related to resource management and environmental cleanliness.

Keywords: Application; *Vuḍḍhi-dhamma*; Promotion of participant political culture; Citizens' participation

บทนำ

ประเทศไทยที่มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นระบอบการปกครองในลักษณะที่ประชาชนมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนประชาชนเข้ามาปกครองในระดับต่าง ๆ กล่าวคือ ประชาชนมีสิทธิในการกำหนดสิทธิและเป้าหมายในการเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ตัวแทนประชาชนเข้าไปส่งเสริมวัฒนธรรมทางด้านการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ ซึ่งประเทศไทยตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากรอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันจะกล่าวได้ว่ารูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีลักษณะการปกครองที่ซับซ้อนวุ่นวายการไม่มีความมั่นคงทางการเมืองทำให้เกิดการปกครองในลักษณะประชาธิปไตยแบบกึ่งเผด็จการ (ทิพาพร พิมพิสุทธิ์, 2521: 82-83)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทั้งระดับบุคคลและระดับสังคมโดยรวม เนื่องจากส่งผลต่อการดำเนินงานของระบอบประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ดังนี้ ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วม เช่น การเลือกตั้ง การออกความคิดเห็น หรือการร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เป็นการทำให้เสียงของประชาชนมีความหมาย และช่วยรักษาระบอบประชาธิปไตยให้มีชีวิตชีวาเป็นกลไกที่ตรวจสอบ ถ่วงดุล และควบคุมอำนาจรัฐให้ไม่ใช้อำนาจโดยมิชอบ สร้างความเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบาย กฎหมาย หรือผู้นำที่มีอำนาจ เพื่อให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของสังคมมากขึ้น (วิศาล ศรีมหาโร, 2556: 43)

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562: 124)

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักคุณธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือการแสดงออกซึ่งสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ในประเทศที่มีพื้นที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมาก แสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงในประเทศนั้น มีความเป็นประชาธิปไตยสูง และการนำหลักคุณธรรม มาปฏิบัติใช้ในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาทางการเมือง ซึ่งหลักคุณธรรมนี้จะช่วยให้ประชาชน เกิดความรู้ เกิดการคิด วิเคราะห์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ดีนำไปสู่การปฏิบัติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
2. เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักคุณธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนใน ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักวุฒิธรรม

หลักเสริมสร้างปัญญา ในทางปฏิบัติอาจสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 อย่างข้างต้นนั้นได้ ด้วยการปฏิบัติตามหลัก วุฒิธรรม (หลักการสร้างความเจริญงอกงามแห่งปัญญา) 4 ประการ

1. สัปปุริสสังเสวะ เสวนาผู้รู้ คือ รู้จักเลือกหาแหล่งวิชา คบหาท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณความดี มีภูมิธรรมภูมิปัญญานำหน้าบถือ

2. สัทธัมมัสสวนะ ฟังดูคำสอน คือ เอาใจใส่สดับรับฟังคำบรรยาย คำแนะนำสั่งสอน แสวงหาความรู้ ทั้งจากตัวบุคคลโดยตรง และจากหนังสือหรือสื่อมวลชน ตั้งใจเล่าเรียน ค้นคว้า หมั่นปรึกษาสอบถาม ให้เข้าถึงความรู้ที่จริงแท้

3. โยนิโสมนสิการ คิดให้แยบคาย คือ รู้เห็น ได้อ่าน ได้ฟังสิ่งใด ก็รู้จักคิดพิจารณาด้วยตนเอง โดยแยกแยะให้เห็นสภาวะและสืบสาวให้เห็นเหตุผลว่านั่นคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น จะเกิดผลอะไรต่อไป มีข้อดี ข้อเสีย คุณโทษอย่างไร

4. ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติให้ถูกหลัก นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนรับฟังและตรិตรองเห็นชัดแล้ว ไปใช้หรือปฏิบัติหรือลงมือทำ ให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมาย ให้หลักย่อยสอดคล้องกับหลักใหญ่ ข้อปฏิบัติย่อยสอดคล้องกับจุดหมายใหญ่ ปฏิบัติธรรมอย่างรู้เป้าหมาย เช่น สันโดษเพื่อเกื้อหนุนการงาน ไม่ใช่สันโดษกลายเป็นเกียจคร้าน (เกษม แสงนนท์, 2564: 7)

สรุปได้ว่า วุฒิธรรม 4 คือหลักการสร้างความเจริญงอกงามแห่งปัญญาที่เริ่มจากการแสวงหาความรู้ ภายนอกผ่านการคบหาและเสวนาผู้ทรงคุณความดี (สัปปุริสสังเสวะ) พร้อมกับการตั้งใจสดับรับฟังและศึกษา ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อเข้าถึงความจริง (สัทธัมมัสสวนะ) จากนั้นจึงนำสิ่งที่ได้รับรู้มาผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ อย่างเป็นระบบและสืบสาวถึงเหตุผลด้วยตนเอง (โยนิโสมนสิการ) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและถ่องแท้ จนนำไปสู่ขั้นสุดท้ายคือการลงมือปฏิบัติอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ (ธรรมานุธรรมปฏิบัติ) เพื่อให้ผลลัพธ์ย่อยสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์

การประยุกต์องค์ความรู้ เป็นการพัฒนาทักษะการคิดที่สำคัญอีกมิติหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญหลายประการ ประกอบด้วย

1) การประยุกต์องค์ความรู้ช่วยลดข้อจำกัดในการแก้ปัญหาของสมอง คนที่ความคิดไม่ยืดติดกับ บทบาทหน้าที่จะคิดเชิงประยุกต์ได้ดี เพราะจะมีมุมมองที่หลากหลาย สามารถประยุกต์สิ่ง ๆ เดียวให้สามารถปรับใช้ได้หลาย บริบทสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยไม่ขึ้นอยู่กับว่าเคยใช้มาก่อนหรือไม่ จึงทำให้แก้ปัญหาได้ดีกว่าคนอื่น เพราะมีทางออกที่ไม่จำกัด นอกจากนี้การคิดเชิงประยุกต์ยังช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วมากขึ้น เพราะไม่ยึดติดกับ วัตถุประสงค์หรือ บทบาทหน้าที่ของสิ่งนั้น ทำให้แม้ไม่มีคำตอบที่ชัดเจน แต่เราจะพยายามค้นหา ความเป็นไปได้จากสิ่งที่มีอยู่ และนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเวลานั้นได้

2) การประยุกต์องค์ความรู้ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง แนวคิดดี ๆ หากเราไม่ประยุกต์เข้ากับบริบทให้เหมาะสมอาจจะประสบความสำเร็จล้มเหลวเมื่อนำมาใช้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับ วิถีชีวิตประจำวัน ความเคยชินค่านิยมของผู้ปฏิบัติ ไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา สถานการณ์หรือขัดกับบริบทความเคยชินของสังคม จึงจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมภายใต้บริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน เพื่อให้คนสามารถรับแนวคิดที่เราต้องการนำเสนอได้

3) การประยุกต์องค์ความรู้ช่วยเพิ่มศักยภาพของการคิดสร้างสรรค์ เป็นการระดมความคิดที่แตกต่าง หลากหลาย เป็นความคิดนอกกรอบความคิด หรือความรู้เดิม ๆ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่ใช้การได้ดีและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งของการคิดสร้างสรรค์เกิดจากการประยุกต์สิ่งหนึ่ง เข้ากับอีกสิ่งหนึ่ง จนกลายเป็นสิ่งใหม่ ที่ไม่เคยมีมาก่อน

4) การประยุกต์องค์ความรู้ช่วยให้ลดการลอกเลียนแบบลดอาการวิหยาหล้อมคอก การคิดเชิงประยุกต์จะช่วยให้เราไม่ด่วนฉกฉวยความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งมาใช้ แต่ช่วยให้เกิดการคิดใคร่ครวญว่าจะนำมาใช้อย่างเหมาะสมได้อย่างไร ซึ่งจะช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาภายหลัง เนื่องจากก่อนที่จะนำสิ่งใดมาประยุกต์ใช้จะต้องมีการคิดพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ อย่างรอบคอบก่อน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมมากที่สุดในการนำมาใช้ วัตถุประสงค์ใหม่ จึงช่วยป้องกันการเกิดปัญหา เมื่อต้องนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาใช้

5) การประยุกต์องค์ความรู้เป็นแนวทางนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ การมีเครื่องมือที่ประยุกต์ประโยชน์ จากความรู้อื่น ๆ มาใช้จะช่วยพัฒนาความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้น ๆ หรือพัฒนานวัตกรรมของสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ให้ทันสมัยต่อไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง (ชลิตา ตระกูลสุนทร, 2560: 1-2)

สรุปได้ว่า การประยุกต์องค์ความรู้เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยหลายข้อจำกัดในการแก้ปัญหาของสมอง ทำให้ไม่ยึดติดกับกรอบเดิมและสามารถหาทางออกได้อย่างรวดเร็วในทุกบริบท อีกทั้งยังช่วยให้แนวคิดใหม่เข้ากับวิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมได้อย่างเหมาะสมเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน ทักษะนี้ยังเป็นรากฐานสำคัญของการคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสังคม (Social Culture) โดยวัฒนธรรมทางสังคมจะครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งหมดในสังคม ทั้งมิติทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีมิติต่าง ๆ ทางสังคมจะมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคมนั้น ดังนั้นในการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมใดจึงต้องเข้าใจบริบท (Context) ของคนในสังคมนั้นด้วย เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองเกิดจากกระบวนการ (Political Knowledge) ตามแบบที่ได้รับการ ปลูกฝังมาจนกระทั่งกลายเป็นระบบความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้น ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior) ของบุคคลในสังคม และเมื่อบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองจนเป็นแบบแผน (Pattern) พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผน ก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้น (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549: 649)

วัฒนธรรมทางการเมืองประกอบด้วยหลักดังนี้ คือ

1. ความไว้วางใจ ความไม่ไว้วางใจและความสงสัย วัฒนธรรมทางการเมืองจะถูกสร้างขึ้นในสังคมโดย

พื้นฐานของความเชื่อ ความไว้วางใจต่อผู้ตามที่ประชาชนหรือวัฒนธรรมทางการเมืองสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความไม่ไว้วางใจในตัวประชาชน ขณะเดียวกันความไว้วางใจของประชาชนต่อผู้ปกครอง และต่ออำนาจสูงสุดของประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองเช่นกันอุปสรรคในการพัฒนาทางการเมืองที่จะมีขึ้นก็คือความไว้วางใจแบบไม่มีเหตุผลแบบความเชื่อของเด็กที่มีต่อผู้ปกครองประเทศและต่ออำนาจทุกรูปในการปกครองประเทศ ดังนั้น ความไม่ไว้วางใจและความสงสัย จึงเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ต้องสร้างขึ้นในสังคมที่ต้องการพัฒนาทางการเมือง เพื่อให้ผู้ปกครองประเทศใช้อำนาจอย่างมีเหตุผลยิ่งขึ้น

2. การให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมของฝ่ายตรงข้าม โดยทั่วไปวัฒนธรรมทางการเมืองของทุกสังคมเกี่ยวข้องกับทัศนคติเรื่องอำนาจในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจเหนือกว่าและด้อยกว่าระหว่างผู้นำและผู้ตามในการพัฒนาทางการเมือง จึงจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพแต่ขณะเดียวกันผู้นำนั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมของฝ่ายตรงข้าม และจะต้องไม่แสวงหาอำนาจเพื่อคงไว้ซึ่งตำแหน่งทางการเมือง

3. องค์ประกอบวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เสรีภาพและการให้ความสำคัญของพลังฝ่ายตรงข้าม เพื่อเสรีภาพในการที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในสังคมนั้นอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองในการพัฒนาทางการเมือง

3. วัฒนธรรมทางการเมือง คือ ความภักดีและความผูกพันในสังคมโดยเฉพาะความผูกพันในครอบครัว กลุ่มสังคมขึ้นถึงความผูกพันของคนทั้งชาติ ประชาชนจะต้องมีแนวความคิดพ้นจากความแคบ ๆ เฉพาะกลุ่มของตนไปสู่แนวทางที่เห็นระบบการเมือง ทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับประชาชน (ทิพาพร พิมพิสุทธิ์, 2521: 82-83)

วัฒนธรรมทางการเมืองนั้นเป็นแบบแผนของการเรียนรู้ อบรมความรู้สึกและทัศนคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองต่อส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง และต่อบทบาทของตนเองที่มีส่วนในระบบการเมือง เขาได้แยกแยะและวิเคราะห์ถึงลักษณะต่าง ๆ ของการเรียนรู้อบรมดังกล่าว ประกอบด้วย

1. Cognitive Orientation ความโน้มเอียงในด้านความรู้หรือการรับรู้ คือ ความรู้ความเข้าใจและความเชื่อของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง เช่น ความรู้ในเรื่องระบอบการปกครอง ความเชื่อทางการเมือง (ไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่ถูกต้องหรือไม่ก็ตาม)

2. Affective Orientation ความโน้มเอียงทางด้านอารมณ์ คือ ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ประชาชนมีต่อระบบการเมือง เช่น ความรู้สึกที่มีต่อระบบการปกครองขององค์การทางการเมืองว่ามีความรู้สึกอย่างไร เช่น ความรู้สึกไม่สนใจใยดีต่อการเมือง การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้งเพราะหมดศรัทธาต่อระบอบทางการเมืองที่เป็นอยู่ และถ้าหากประชาชนมีความรู้สึกต่อการเมืองแบบนี้มาก ๆ พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะแสดงให้เห็นวัฒนธรรมทางการเมืองชนิดไม่เข้าร่วมทางการเมือง

3. Evaluative Orientation ความโน้มเอียงในเชิงประเมิน คือการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจให้ความเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมและปรากฏการณ์ทางการเมือง คัดการณ์ระบบการเมืองที่เป็นอยู่ เหมาะสมหรือไม่กับประเทศเป็นความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองว่าเป็นอย่างไร มีประสิทธิภาพแค่ไหนซึ่งจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเอาค่านิยมเข้ามาร่วมเกี่ยวข้องด้วย (Value Judgment) เช่น การที่จะมองเห็นว่าใน

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจต่ำกว่าระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ และการให้เสรีภาพมากกว่าจึงดีกว่าลักษณะที่จะเป็นการเอาค่านิยมทางด้านเสรีภาพส่วนบุคคลมาวัดระบอบการปกครอง เป็นต้น (เชษฐ เทพเฉลิม และสุรพันธ์ ทับสุวรรณ, 2525: 13)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองคือระบบความเชื่อและทัศนคติที่หล่อหลอมจากบริบททางสังคมจนกลายเป็นพฤติกรรมแบบแผน โดยมีรากฐานสำคัญจากการสร้างความไว้วางใจที่มีเหตุผลควบคู่ไปกับความสงสัยตรวจสอบเพื่อให้การใช้อำนาจเป็นธรรม ตลอดจนการเคารพความเท่าเทียมและเสรีภาพของฝ่ายตรงข้ามเพื่อก้าวพ้นความยึดติดเฉพาะกลุ่มไปสู่ความผูกพันต่อระบบการเมืองในภาพรวม

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทหรือกระทำกิจกรรมใด ๆ เพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้รัฐบาลดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นการกระทำทางตรง เช่น การไปเลือกตั้ง การลงประชามติ อาจเป็นการกระทำทางอ้อม เช่น การร่วมกิจกรรมพรรคการเมือง การชุมนุม การเขียนบทความหรือแสดงความคิดเห็นทางสื่อ (จรรยา สุภาพ, 2527: 310)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า การมีส่วนร่วมโดยตนเอง (Autonomous Participation) และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรง เรียกว่า การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม (Mobilized Participation) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2537: 205)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความเห็นของนอร์แมน เอช ไน และซิดนีย์ เวอร์บา (Norman H. Nie and Sidney Verba) ที่ได้เสนอไว้ว่ามี 4 รูปแบบ คือ

1. การใช้สิทธิเลือกตั้ง (Voting) เป็นกิจกรรมของบุคคลแต่ละคนในการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจในทางการเมือง อาจเป็น 4 ปี หรือ 2 ปี ต่อครั้งแล้วแต่กรณี

2. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Campaign activity) จะเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเดียวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียง กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ประชาชนอาจใช้เพื่ออิทธิพลที่เขาพึงมีต่อการเลือกนั้น นอกเหนือไปจากเสียง 1 เสียงตามสิทธิในการเลือกตั้งแล้ว

3. กิจกรรมของชุมชน (Community activity) เป็นกิจกรรมของกลุ่มชุมชน หรือองค์กรที่มีพลเมืองร่วมกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในกรณีนี้ประชาชนจะร่วมกันเพื่อใช้อิทธิพลต่อการดำเนินการกิจการงานของรัฐ ซึ่งกิจกรรมในรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอนและมีอิทธิพลมาก

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ (Particularized contacts) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนพลเมืองเป็นรายบุคคล ผู้ซึ่งติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอนและมีอิทธิพลมาก (Nie, Norman H. and Verba Sidney, 1975: 9-12)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการที่ประชาชนดำเนินกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อส่งอิทธิพลต่อการตัดสินใจและนโยบายของรัฐให้สอดคล้องกับความต้องการของตน โดยมีทั้งรูปแบบที่เกิดจากเจตจำนงของตนเองและการถูกระดมพลเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาในระบบประชาธิปไตย ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การใช้สิทธิเลือกตั้งตามวาระ การรณรงค์หาเสียงเพื่อขยายขอบเขตอิทธิพลทางความคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักภูมิธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไปเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 12 หมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 5,963 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2568, ออนไลน์) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากสุทธของ ทาโร ยามาเน่ ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เท่ากับ 376 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553: 106-107) โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วน พิจารณาจากจำนวนประชากรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะกระจายให้สัมพันธ์กับสัดส่วนประชากร และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ และนำแบบสอบถามที่ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (สมนึก ภัททิยธนี, 2565: 220) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.975 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.855 และการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักภูมิธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ และนำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมสารนิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อขอความเห็นชอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้สิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 ชุด ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับมาแล้ว นำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 376 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

และนำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูลสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

ผลการวิจัย

จากการศึกษานักวิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านเห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านมีจิตสำนึกทางการเมือง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านตระหนักรู้ในทางการเมือง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านตื่นตัวทางการเมือง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ แสดงได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนใน ตำบล เหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี	3.56	0.67	มาก
2. ด้านตื่นตัวทางการเมือง	2.83	0.66	ปานกลาง
3. ด้านตระหนักรู้ในทางการเมือง	3.77	0.46	มาก
4. ด้านมีจิตสำนึกทางการเมือง	3.94	0.49	มาก
5. ด้านเห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง	4.22	0.52	มาก
ภาพรวม	3.66	0.45	มาก

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนใน ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ในเรื่องเพศ และการทดสอบค่า F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ในเรื่องอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน ที่	ตัวแปร อิสระ	ตัวแปรตาม	t-test / F-test	ค่า Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	การส่งเสริมวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบมีส่วนร่วมของ ประชาชน	2.47	0.05	-	✓
2	อายุ	การส่งเสริมวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบมีส่วนร่วมของ ประชาชน	11.53	0.00**	✓	-
3	ระดับ การศึกษา	การส่งเสริมวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบมีส่วนร่วมของ ประชาชน	14.56	0.00**	✓	-
4	อาชีพ	การส่งเสริมวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบมีส่วนร่วมของ ประชาชน	68.31	0.00**	✓	-
5	รายได้ต่อ เดือน	การส่งเสริมวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบมีส่วนร่วมของ ประชาชน	96.02	0.00**	✓	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ

อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นำเสนอการประยุกต์หลักคุณธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนใน ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่

1) ด้านสปิริตสังเสวะ (คบหาสัตบุรุษ) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีคุณภาพนั้น ความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ถือเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้พลเมืองสามารถเข้าร่วมได้อย่างถูกต้องและมีหลักการ ยิ่งไปกว่านั้น การคบหาสัตบุรุษยังเป็นอีกปัจจัยที่ช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่หลากหลายและเห็นมุมมองจากเพื่อนร่วมชุมชน ซึ่งช่วยเพิ่มความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

2) ด้านสัตถัมมัสวณะ (พึงสัทธรรม เอาใจใส่เล่าเรียนหาความรู้จริง) ควรได้รับความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ประชาชน ไม่รู้สึกกังวลว่าจะทำผิดกฎหมายหรือไม่ถูกต้อง เมื่อรู้ขอบเขตของกฎหมายแล้ว ประชาชนก็จะกล้าแสดงความคิดเห็น และกล้าตัดสินใจเข้าร่วมในประเด็นที่อ่อนไหวมากขึ้น

3) ด้านโยนิโสมนสิการ (ทำในใจโดยแยบคาย) ควรเข้าร่วมประชุมพิจารณาข้อบัญญัติ ทุกครั้งมีผลต่อความรู้สึก เป็นเจ้าของร่วม ในการบริหารจัดการท้องถิ่นทำให้รู้สึกเข้าถึง ทุกข้อบัญญัติได้รับความมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบและพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตนเองมีส่วนร่วมในการกำหนด

4) ด้านธัมมานุธัมมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) ควรยึดถือกติการะเบียบของท้องถิ่นตามวิถีประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัดเห็นชัดเจนที่สุดใน การเลือกตั้ง และการเข้าร่วมประชาคม คือทุกคนต้องเคารพเสียงส่วนใหญ่แม้จะเห็นต่าง และปฏิบัติตามกฎกติกาการประชุมอย่างเคร่งครัด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนักวิจัยจึงนำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าประชาชนได้การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับหนึ่งแต่ยังไม่สูงมากในเรื่องของการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นฐานในเรื่องการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเบื้องต้น เช่น ด้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี คือ การมีความรู้ความเข้าใจในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ด้านต้นตอทางการเมือง คือ การเข้าร่วมรับฟังการปราศรัยทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ด้านตระหนักรู้ในทางการเมือง คือ การร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองร่วมกันกับบุคคลใน

ครอบครัว ด้านมีจิตสำนึกทางการเมือง คือ การยอมรับในความเห็นทางการเมืองที่ต่างกัน และด้านเห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ โดยไม่หวังอามิสสินจ้างใด ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” (พระวุฒิชัย ภูริวิฑฒโน (บริคุต), 2565: 163) ผลการวิจัยพบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” (พระวรวุฒิ วรวุฒิเมธี (ลือไธ้), 2566: 15-30) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมการเคารพกติกาการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมให้มีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการเปรียบเทียบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” (วินิตย์ ศรีอุบล, 2567: 123-140) ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน และงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การ

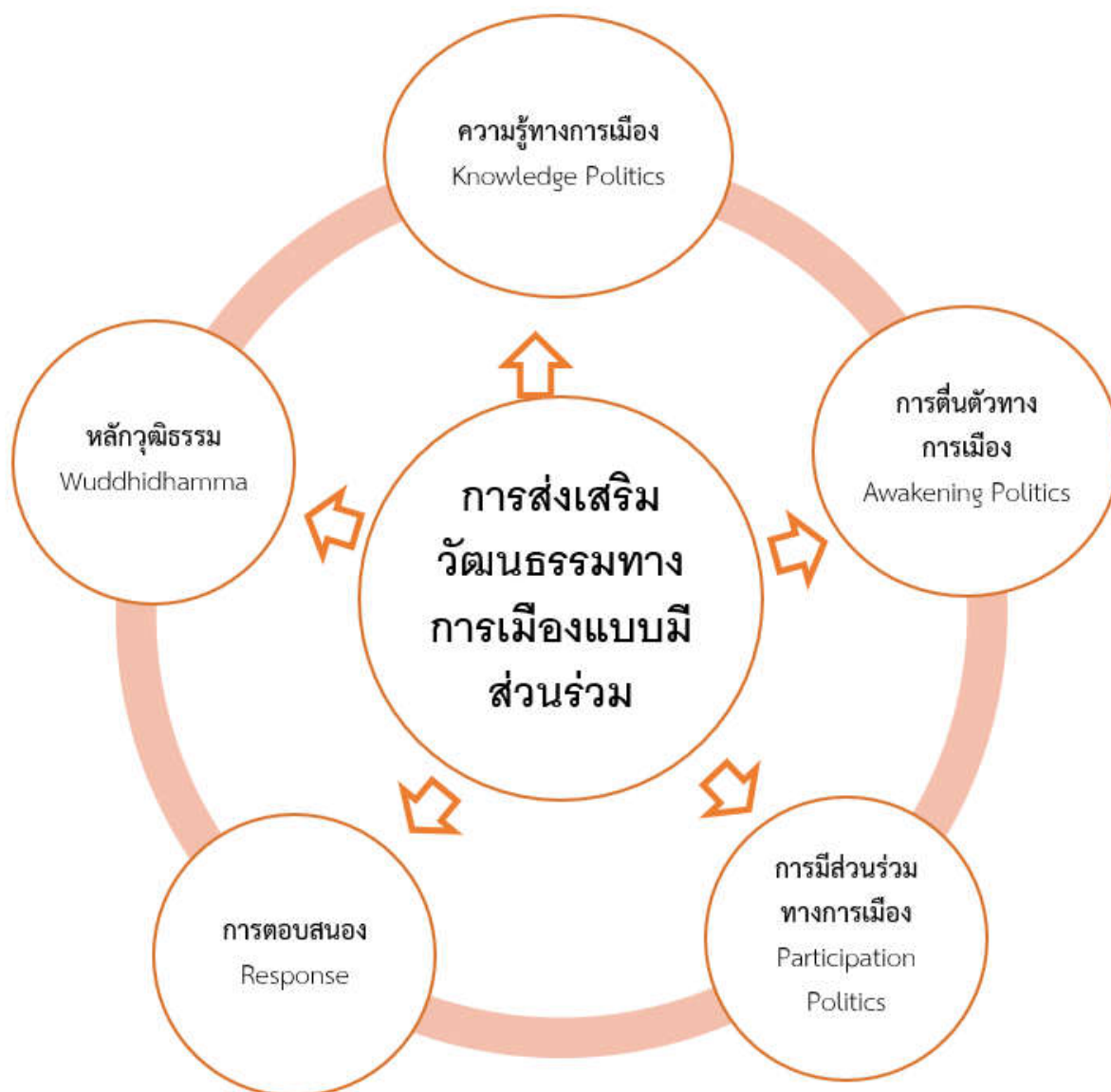
บริหารส่วนจังหวัดแพร่ ในเขตตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” (เอกพจน์ อดดี, 2566: 18-29) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนยังขาดการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และขั้นตอนการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามรัฐธรรมนูญไทย ประชาชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับ คำสั่งประกาศต่าง ๆ และความสำคัญ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประชาชนยังไม่เข้าใจบทบาท และหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่ามีหน้าที่รับผิดชอบในด้านไหนบ้าง และประชาชนในชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ ประจำหน่วยเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของผู้สมัครเลือกตั้ง และคณะกรรมการนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์หลักภูมิธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการนำหลักภูมิธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ มากยิ่งขึ้นด้วยหลักการปฏิบัติทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสัปปุริสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ ด้านสัทธัมมัสสวนะ ฟังสัทธรรม เอาใจใส่เล่าเรียนหาความรู้จริง ด้านโยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย ด้านธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการเปิดให้เข้าร่วมรับฟังการบรรยายความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดี ได้รับความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดีจากผู้นำท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เข้าร่วมประชุมพิจารณาข้อบัญญัติหรือกฎระเบียบต่างๆของท้องถิ่นทุกครั้ง และมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นในการออกข้อบัญญัติหรือระเบียบกฎเกณฑ์ของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยในการเลือกตั้งของประชาชนตำบลเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” (สุชาติ วัฑฒา, 2567: 40-51) ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยในการเลือกตั้งของประชาชน ตำบลเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ความต่อเนื่องในการค้นหาประชาชนของหน่วยงาน/องค์กร/บุคคลที่มีความรู้ด้านการเมืองอย่างสม่ำเสมอ การยกระดับความรู้ทางด้านการเมืองเพื่อพัฒนาประชาชนให้รู้เท่าทันต่อวัฒนธรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งประชาชนไม่เกิดความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือทางการเมือง และการแสดงออกทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มอายุจึงมีผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ครอบคลุม และงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักภูมิธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี” (ไพรัช แสงแก้ว, 2567: 95-111) ผลการวิจัยพบว่า ครูจะต้องฝึกฝนเรียนรู้ในเรื่องวิธีการสอนรูปแบบใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการเข้าร่วมทำ PLC กับกลุ่มสาระหรือกลุ่มในและนอกโรงเรียนที่เป็นกัลยาณมิตร (สัปปุริสสังเสวะ) และนำคำแนะนำของกัลยาณมิตรที่ได้จากการ PLC ไปพัฒนาตนเองในด้านการสอนและการเสริมสร้างนวัตกรรม (สัทธัมมัสสวนะ) สามารถวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบในการจัดการเรียนการสอน คิดอย่างมีวิจรรย์ญาณเพื่อพัฒนาตนเองให้มี

ประสิทธิภพมากยิ่งขึ้น (โยนิโสมนสิการ) นำความรู้ที่ได้รับและแผนการทำงานไปปฏิบัติจริงให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมถูกต้อง และทบทวนข้อมูลอยู่เสมอ ชยันฝึกฝนการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างเชี่ยวชาญ (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การประยุกต์หลักคุณธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอมือง จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
(ที่มา: ภัทรกันย์ บ่อคำ และคณะ, 2569)

จากภาพที่ 1 นักวิจัยได้ศึกษาและเสนอองค์ความรู้จากการวิจัยซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1. K = Knowledge Politics ความรู้ทางการเมือง ควรมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิเลือกตั้งและบทบาทผู้นำตามระบอบประชาธิปไตย โดยความรู้ด้านสิทธิและกฎหมายที่ได้รับอย่างสม่ำเสมอเป็นรากฐานสำคัญในการเพิ่มความกล้าแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในประเด็นอ่อนไหว รวมถึงควรได้รับข้อมูลจากผู้นำท้องถิ่นและการคบหาสัตบุรุษเพื่อรับรู้ข้อมูลที่หลากหลาย

2. A = Awakening Politics การตื่นตัวทางการเมือง ควรติดตามและรับฟังข่าวสารการปราศรัยทางการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น พร้อมร่วมรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง รวมถึงแสดงความคิดเห็นและสนทนาแลกเปลี่ยนประเด็นทางการเมืองร่วมกับครอบครัวและชุมชน

3. P = Participation Politics การมีส่วนร่วมทางการเมือง ควรปฏิบัติตนตามกรอบกฎหมายอย่างมั่นใจตามบทบาทหน้าที่ พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทุกครั้งในฐานะพลเมืองที่ดี โดยใช้สิทธิเลือกตั้งและชักชวนผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ทั้งมีส่วนร่วมเสนอข้อคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีโดยไม่หวังผลตอบแทน

4. R = Response การตอบสนอง ควรแสดงความเห็นชอบต่อการมีส่วนร่วม และเข้าร่วมพิจารณาข้อบัญญัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมในการกำหนดกฎกติกาและนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามวิถีประชาธิปไตย

5. W = Wuddhidhamma หลักกวัตรธรรม การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนหลักกวัตรธรรม ได้แก่ ๑. สัปปริสังเสวะ มุ่งเน้นการสร้างความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ให้เป็นรากฐานสำคัญ ๒. สัทธัมมัสสวนะ มุ่งเน้นให้รับความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบอย่างสม่ำเสมอเพื่อลดความกังวลในการทำผิดกฎ ๓. โยนิโสมนสิการ มุ่งเน้นการเข้าร่วมประชุมและพิจารณาข้อบัญญัติเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมและพร้อมปฏิบัติตามกฎ ๔. ธัมมานุธัมมปฏิบัติ มุ่งเน้นการปฏิบัติตามกติกาการอยู่ร่วมกัน ยึดถือกติการะเบียบของท้องถิ่นตามวิถีประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด

สรุปได้ว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (K = Knowledge Politics ความรู้ทางการเมือง) แสดงออกผ่านการติดตามและรับฟังข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นหรือสนทนาแลกเปลี่ยนประเด็นทางการเมืองร่วมกับครอบครัวและชุมชน (A = Awakening Politics การตื่นตัวทางการเมือง) ประชาชนควรมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิเลือกตั้งและบทบาทผู้นำตามระบอบประชาธิปไตย โดยความรู้ด้านสิทธิและกฎหมายที่ได้รับอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็นในการเพิ่มความกล้าแสดงความคิดเห็น (P = Participation Politics การมีส่วนร่วมทางการเมือง) ที่มีคุณภาพโดยกำหนดให้ประชาชนต้องปฏิบัติตนตามกรอบกฎหมายอย่างมั่นใจตามบทบาทหน้าที่ และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทุกครั้งในฐานะพลเมืองที่ดี (R = Response การตอบสนอง) ประชาชนควรแสดงความเห็นชอบต่อการมีส่วนร่วม และเข้าร่วมพิจารณาข้อบัญญัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมในการกำหนดกฎกติกา (W = Wuddhidhamma หลักกวัตรธรรม) ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติการสร้างความรู้ การใช้ปัญญาในการพิจารณาเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วม และการปฏิบัติให้เป็นไปตามกติกาย่างเคร่งครัด เพื่อให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมมีความยั่งยืนและมีคุณภาพอย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประยุกต์หลักภูมิธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนในตำบลเหมืองหม้อมีความตื่นตัวทางการเมืองในระดับสูง โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพผ่านรากฐานความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ ซึ่งมีการสื่อสารข้อมูลกฎหมายและระเบียบท้องถิ่นผ่านกลไกกระจายข่าวและการประชุมหมู่บ้านเป็นหลัก ทั้งนี้ยังมุ่งส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพิจารณาข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยเฉพาะการเสนอความเห็นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาความสะอาด เพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่รอบด้านโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักภูมิธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบการเมืองในระดับฐานรากอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) ควรมีนโยบายส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย โดยจัดทำหลักสูตรหรือคู่มือที่เน้นหลักภูมิธรรม 4 เพื่อให้ประชาชนประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพ

2) ควรมีนโยบายส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎระเบียบท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยใช้กลไกการตักเตือนด้วยความเข้าใจและอธิบายเหตุผลความจำเป็นต่อส่วนรวม เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่ยึดมั่นในจริยธรรมและความถูกต้องเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ควรร่วมมือกับผู้นำชุมชนจัดเวทีประชาคมหรือการประชุมย่อยที่เปิดกว้าง ให้ประชาชนทุกกลุ่มอายุเข้าร่วมระดมสมองเพื่อวิเคราะห์และวางแผนการแก้ปัญหาท้องถิ่นร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและเพิ่มการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

2) ควรส่งเสริมให้มีการตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มปรึกษาชั่วคราว ซึ่งประกอบด้วยประชาชนที่มีความหลากหลาย เพื่อทำหน้าที่ศึกษาและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะต่อร่างข้อบัญญัติหรือกฎระเบียบที่สำคัญของท้องถิ่นก่อนบังคับใช้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2568). *ระบบศูนย์ข้อมูลเลือกตั้งผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น และทะเบียน อบท..* [ออนไลน์] [https://ele.dla.go.th/public/score .do?jsessionid](https://ele.dla.go.th/public/score.do?jsessionid) [21 มกราคม 2568].

เกษม แสงนนท์. (2564). *คุณธรรมสำหรับครูและนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

จรรยา สุภาพ. (2527). *หลักรัฐศาสตร์ฉบับพื้นฐาน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- เชษฐ เทพเฉลิม และสุรพันธ์ ทับสุวรรณ. (2525). *วัฒนธรรมทางการเมืองของสมาชิกวุฒิสภาไทย พ.ศ. 2524*. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทิพาพร พิมพ์สิทธิ์, (2521). *พัฒนาการเมือง (Political development)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2537). *การมีส่วนร่วมทางการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พระวรวิฑู วรวิฑูเมธี (ลือโฮ้ง) และพระครูโสภณกิตติบัณฑิต. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 9(1), 15–30.
- พระวุฒิชัย ภูริวฑูโน (บริคุต). (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพรัช แสงแก้ว. (2567). แนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 9(1), 95-111.
- วินิตย์ ศรีอุบล และสมจิต ขอนวงค์. (2567). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 10(1), 123–140.
- วิศาล ศรีมหาวโร. (2556). *สังคมวิทยาการเมืองการปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเอส. พรินต์ติ้งเฮ้าส์.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2565). *การวัดผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กทม: ประสานการพิมพ์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). *การเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). *ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุขชาติ วังคำ, สมจิต ขอนวงค์ และสายัณห์ อินันใจ. (2567). การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยในการเลือกตั้งของประชาชนตำบลเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่. *วารสาร มจร โภคัยปริทรรศน์*, 2(1), 40–51.
- สุรพล สุขะพรหม และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอกพจน์ อุดดี และสมจิต ขอนวงค์. (2566). การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ในเขตตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, *Journal of Lanna Societies*, 1(4), 18–29.

Nie, Norman H. and Verba Sidney. (1975). *Political participation*. Massachusetts: Addison Wesley.

ชลิตา ตระกูลสุนทร. (2560). *การประยุกต์องค์ความรู้สู่ชุมชนเป้าหมาย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.